

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
Εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας
(ΕΒΕΟ/ΕΜΠ)

ΣΧΟΛΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ - ΤΟΜΕΑΣ ΙΙ

Πόση και ποια επιχειρηματικότητα χρειαζόμαστε;

Σεμινάρια Ερμούπολης 2016

8/7/2016

Άγγελος Τσακανίκας

Επίκουρος Καθηγητής ΕΜΠ

Σε κρίσιμο σταυροδρόμι η ελληνική οικονομία...

- Σε καθεστώς ηπιότερης δημοσιονομικής προσαρμογής...
- Εκτός αγορών από το 2010...
- Υπό συνθήκες πιστωτικής ασφυξίας...
- Μετά από 6 χρόνια ύφεσης, με σωρευτική απώλεια ~25% του προϊόντος της οικονομίας...
- Μακροχρόνια ανεργία: 70% της συνολικής (~26%)
- Υπό αυστηρή επιτήρηση πέρα από τη δημοσιονομική (ευρεία λίστα από «policy conditionalities»)

Καθοριστικός ο ρόλος της επιχειρηματικότητας στο νέο αναπτυξιακό κύκλο της οικονομίας

- Περιορισμένοι διαθέσιμοι δημόσιοι πόροι
  - Άρα ανάγκη για έξυπνη διαχείρισή τους
- Ανάγκη για μόχλευση ιδιωτικών πόρων σε τομείς ενδιαφέροντος
- Επενδύσεις με ισχυρό πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, ιδιαίτερα σε θέσεις εργασίας

Με στόχο:

- Βελτίωση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας και όχι απλώς την ανταγωνιστικότητα κόστους
  - Απομάκρυνση από λογική χαμηλού εργατικού κόστους, φθηνή (παράνομη) εργασία, περιβαλλοντικές εκπτώσεις, πυροσβεστικές παρεμβάσεις τύπου voucher

Με ποια χαρακτηριστικά;

- Η καινοτομία έχει αποδειχθεί ότι διαφοροποιεί τις οικονομίες σε παγκόσμιο επίπεδο, σε όρους ανταγωνιστικότητας σε βαθμό πολύ πιο ξεκάθαρο σε σχέση με τη στενή εστίαση στο κόστος εργασίας
- Αναβάθμιση προϊόντων / υπηρεσιών που προσφέρουμε
  - Στις διεθνείς αγορές (εξωστρέφεια)
  - Στην εγχώρια αγορά (υποκατάσταση εισαγωγών): συνειδητή επιλογή βασισμένη σε αξία / όφελος
- Η μόνη κοινωνικά αποδεκτή και μακροχρονίως αποτελεσματική επιλογή

Πρόκειται όμως για επιλογή δύσκολη, επίπονη, και μακροχρόνιου αποτελέσματος

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις και οι όροι για να το επιτύχουμε;

Ανάγκη για επιχειρηματικότητα έντασης γνώσης

Ανεξάρτητα από χρυσοφόρους κλάδους, ...

η οριζόντια διάσταση που πρέπει να διέπει κάθε επιχειρηματική πρωτοβουλία για να έχει επιτυχία είναι η καινοτομία ως φιλοσοφία επιχειρηματικής δραστηριότητας

- Μπορεί να αφορά στην ενσωμάτωση γνώσης που ήδη υπάρχει σε έναν κλάδο ή και απλώς την οργάνωση των εισροών ή των εκροών με ένα διαφορετικό τρόπο.
- Αυτή όμως η διαδικασία απαιτεί σκέψη, κινητοποίηση, δικτύωση και όχι απλώς «μεταπρατική σκέψη»..

Βασικά μεγέθη επιχειρήσεων στην Ελλάδα το 2013

Μέγεθος Επιχειρήσεων	Επιχειρήσεις πλήθος			Απασχόληση χιλ. άτομα			Προστιθέμενη αξία € δισεκ.		
	Αριθμός	Ελλάδα	ΕΕ27	Αριθμός	Ελλάδα	ΕΕ27	€δισ.	Ελλάδα	ΕΕ27
		Μερίδιο (%)	Μερίδιο (%)		Μερίδιο (%)	Μερίδιο (%)		Μερίδιο (%)	Μερίδιο (%)
Πολύ μικρές	629 811	96,2	92,4	1.131	55,2	29,1	16	33,1	21,6
Μικρές	21 669	3,3	6,4	398	19,5	20,6	11	22,5	18,2
Μεσαίες	2 464	0,4	1,0	228	11,1	17,2	8	16,5	18,3
Σύνολο ΜΜΕ	653 944	99,9	99,8	1.757	85,8	66,9	34	72,1	58,1
Μεγάλες	423	0,1	0,2	291	14,2	33,1	13	27,9	41,9
Σύνολο	654 367	100	100	2.047	100	100	48	100	100

Πηγή: SBA Fact Sheet 2014, εκτιμήσεις για το 2013

Επιχειρηματικότητα: η ροή (flow)

- Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων: start ups

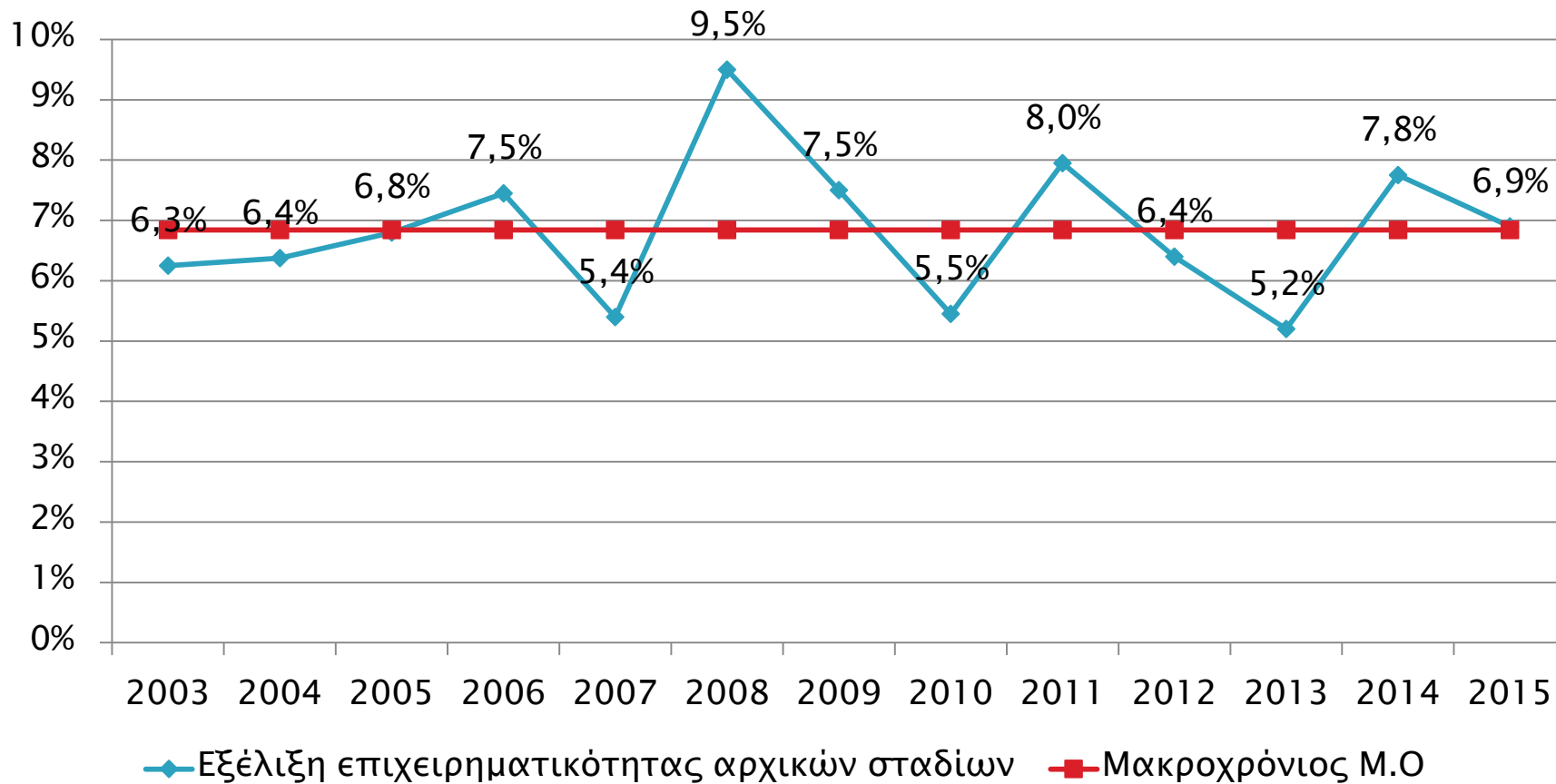
- Υπερβολή;

Τα start ups δεν συνιστούν την «ασημένια σφαίρα» που διορθώνει τα πάντα: πολυάριθμα start ups δεν φέρνουν απαραίτητα ανάπτυξη, θέσεις εργασίας, καινοτομία, εξωστρέφεια

- Όλοι επιχειρηματίες;

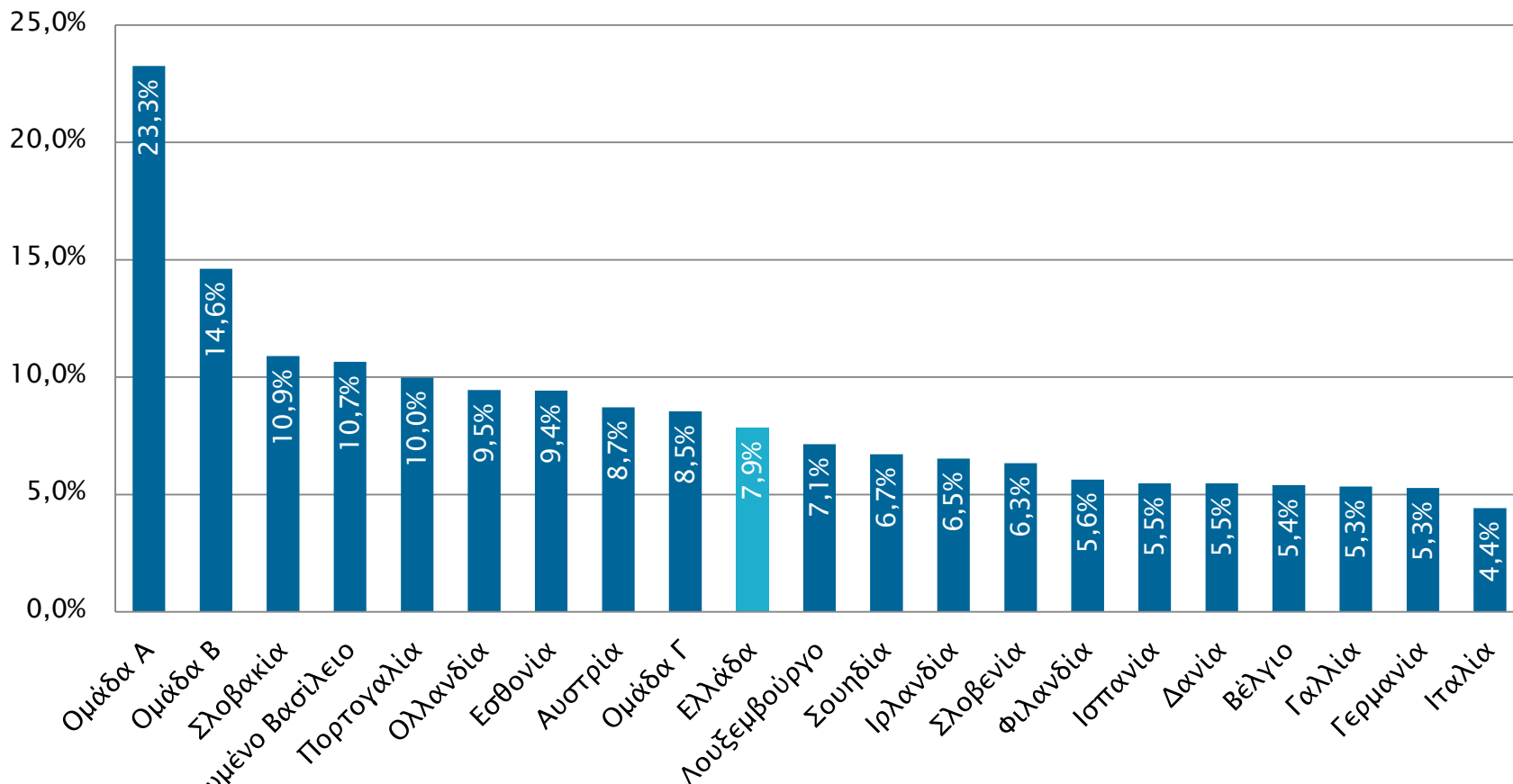
- Το να ωθείς όλους να γίνουν απλώς επιχειρηματίες είναι απλώς κακή πολιτική (Shane, 2009)

Εξέλιξη Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων, (Ελλάδα, 2003-2015): δεν μας έλειψε ποσοτικά επιχειρηματικότητα

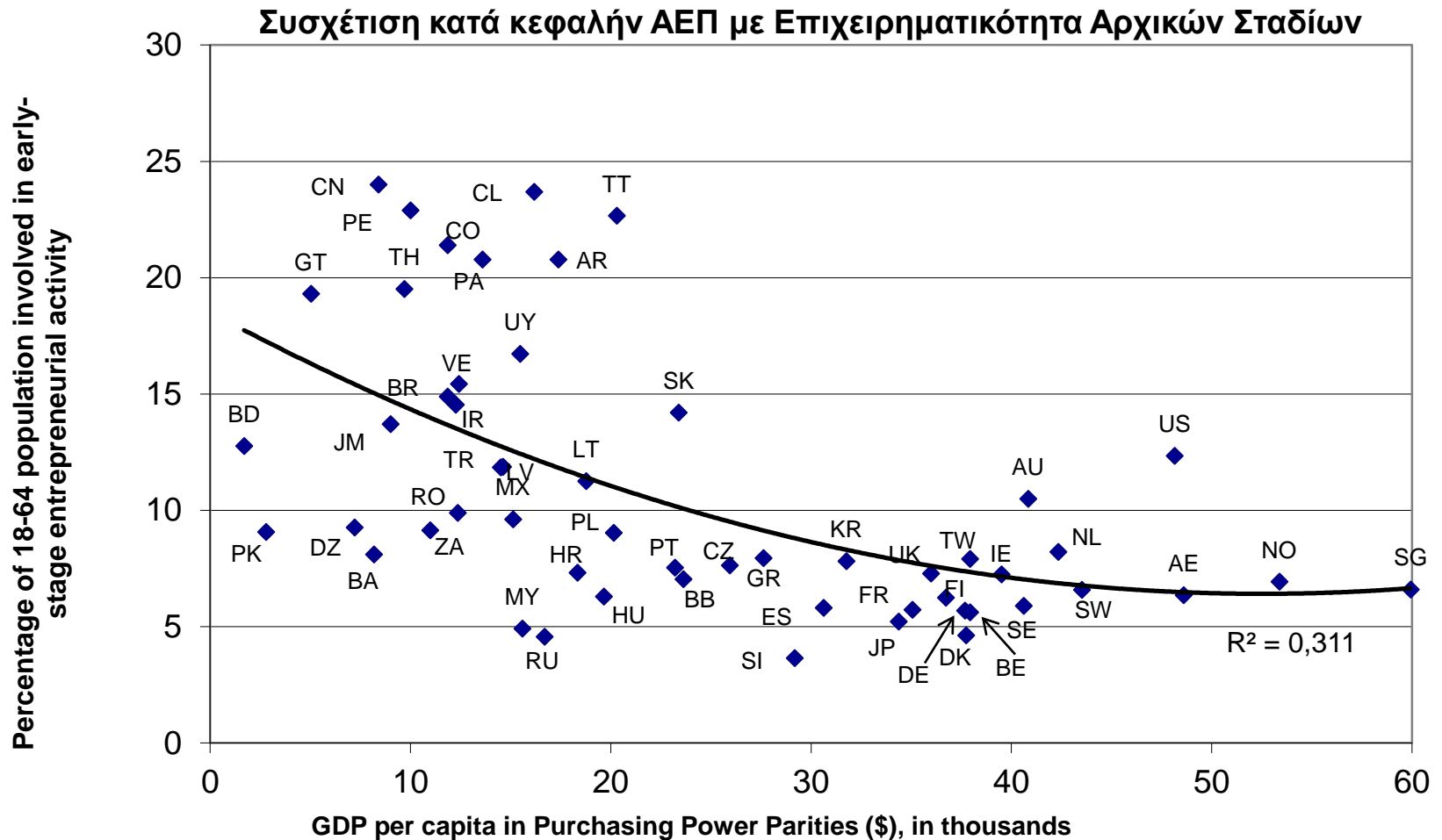

Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων ανά χώρα

Χώρες Α: χαμηλού κόστους, Χώρες Β: βελτίωσης αποτελεσματικότητας,
Χώρες Γ: καινοτομίας

Υψηλή «νέα επιχειρηματικότητα» δε σημαίνει
απαραίτητα υψηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ (βιοτικό επίπεδο)

Πηγή: Global Entrepreneurship Monitor

Συμμετοχή στην επιχειρηματική δραστηριότητα ανά χώρα

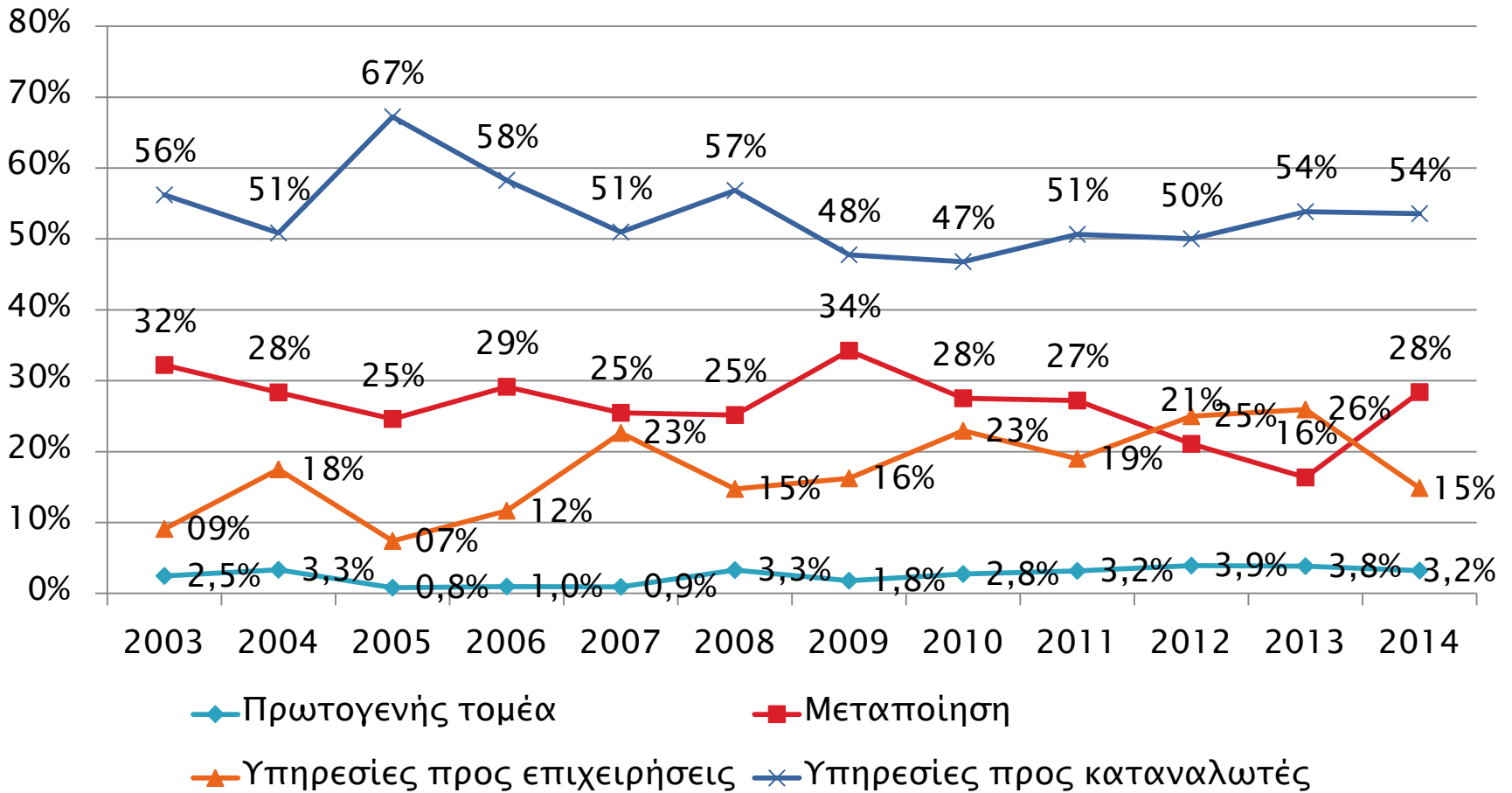
	Επίδοξοι επιχειρηματίες	Νέοι επιχειρηματίες	Επιχειρηματικότητα αρχικών σταδίων	Καθιερωμένοι επιχειρηματίες	Συνολική επιχειρηματική δραστηριότητα
Ομάδα Α	12,4%	11,7%	23,3%	12,7%	36,0%
Ομάδα Β	8,5%	6,5%	14,6%	8,9%	23,5%
Ελλάδα	4,6%	3,4%	7,9%	12,8%	20,7%
Ολλανδία	5,2%	4,5%	9,5%	9,6%	19,0%
Σλοβακία	6,7%	4,4%	10,9%	7,8%	18,7%
Αυστρία	5,8%	3,1%	8,7%	9,9%	18,6%
Πορτογαλία	5,8%	4,4%	10,0%	7,6%	17,5%
Αγγλία	6,3%	4,5%	10,7%	6,5%	17,2%
Ιρλανδία	4,4%	2,5%	6,5%	9,9%	16,4%
Ομάδα Γ	5,3%	3,4%	8,5%	6,7%	15,3%
Εσθονία	6,3%	3,5%	9,4%	5,7%	15,1%
Σουηδία	4,9%	1,9%	6,7%	6,5%	13,2%
Ισπανία	3,3%	2,2%	5,5%	7,0%	12,5%
Φιλανδία	3,4%	2,3%	5,6%	6,6%	12,2%
Σλοβενία	3,8%	2,7%	6,3%	4,8%	11,1%
Λουξεμβούργο	4,9%	2,3%	7,1%	3,7%	10,8%
Δανία	3,1%	2,5%	5,5%	5,1%	10,6%
Γερμανία	3,1%	2,3%	5,3%	5,2%	10,4%
Βέλγιο	2,9%	2,5%	5,4%	3,5%	8,9%
Ιταλία	3,2%	1,3%	4,4%	4,3%	8,7%
Γαλλία	3,7%	1,7%	5,3%	2,9%	8,3%

Χώρες Α: χαμηλού κόστους, Χώρες Β: βελτίωσης αποτελεσματικότητας, Χώρες Γ: καινοτομίας

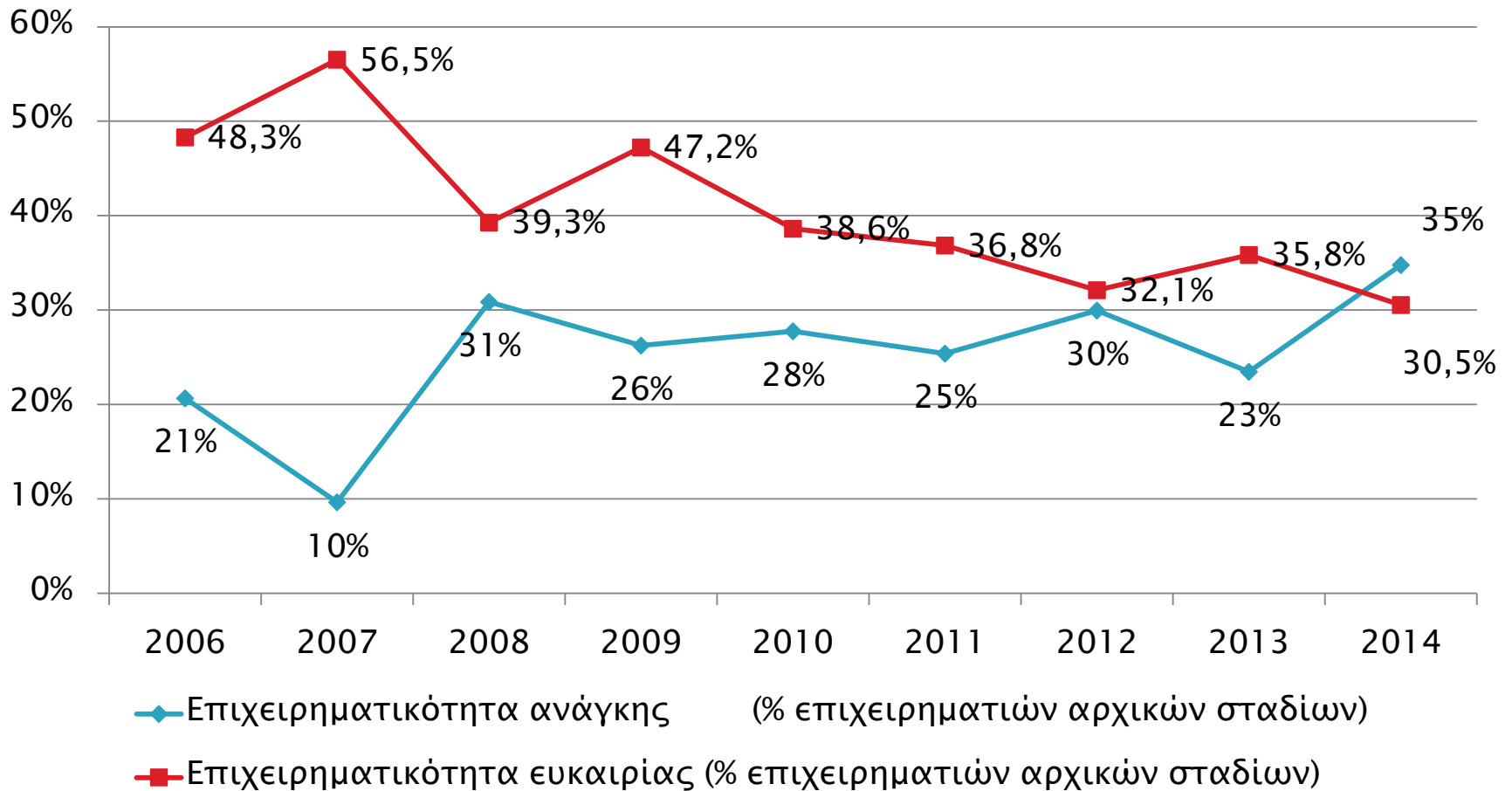
Το πρόβλημα είναι ότι...βασικά χαρακτηριστικά τους δεν είναι ικανοποιητικά

- Προσανατολισμένες σε υπερβολικό βαθμό σε λιανική (consumer oriented activities)
- Σε υφιστάμενες αγορές ή/και τμήματα αγορών, με έντονο ανταγωνισμό
- Ναι μεν χρησιμοποίησαν σύγχρονων μεθόδων παραγωγής, αλλά φτωχή σε πραγματική καινοτομία: 13% δηλώνουν πως πολλοί από τους πελάτες τους θεωρούν πως το προϊόν ή υπηρεσία που παρέχουν στην αγορά είναι νέο και πρωτοποριακό
- Ατομικές : ~60% είναι του ενός ατόμου
- Το μεγαλύτερο μέρος τους δεν πρόκειται να μεγαλώσει (γεννιούνται πολύ μικρές και παραμένουν πολύ μικρές)

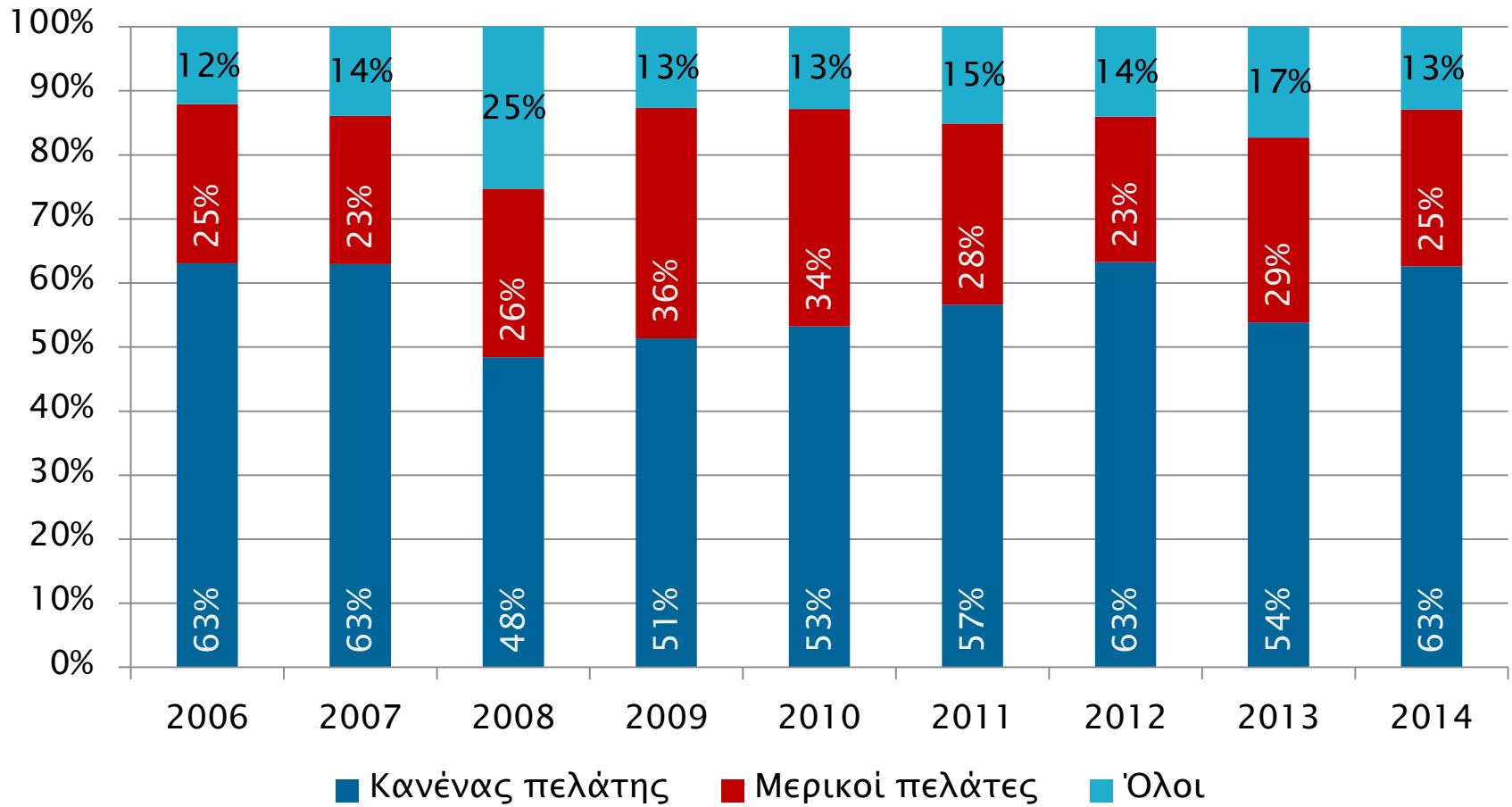
Και παραμένουν...μη ικανοποιητικά: σταδιακή αύξηση εγχειρημάτων «λιανικής» (consumer oriented activities)

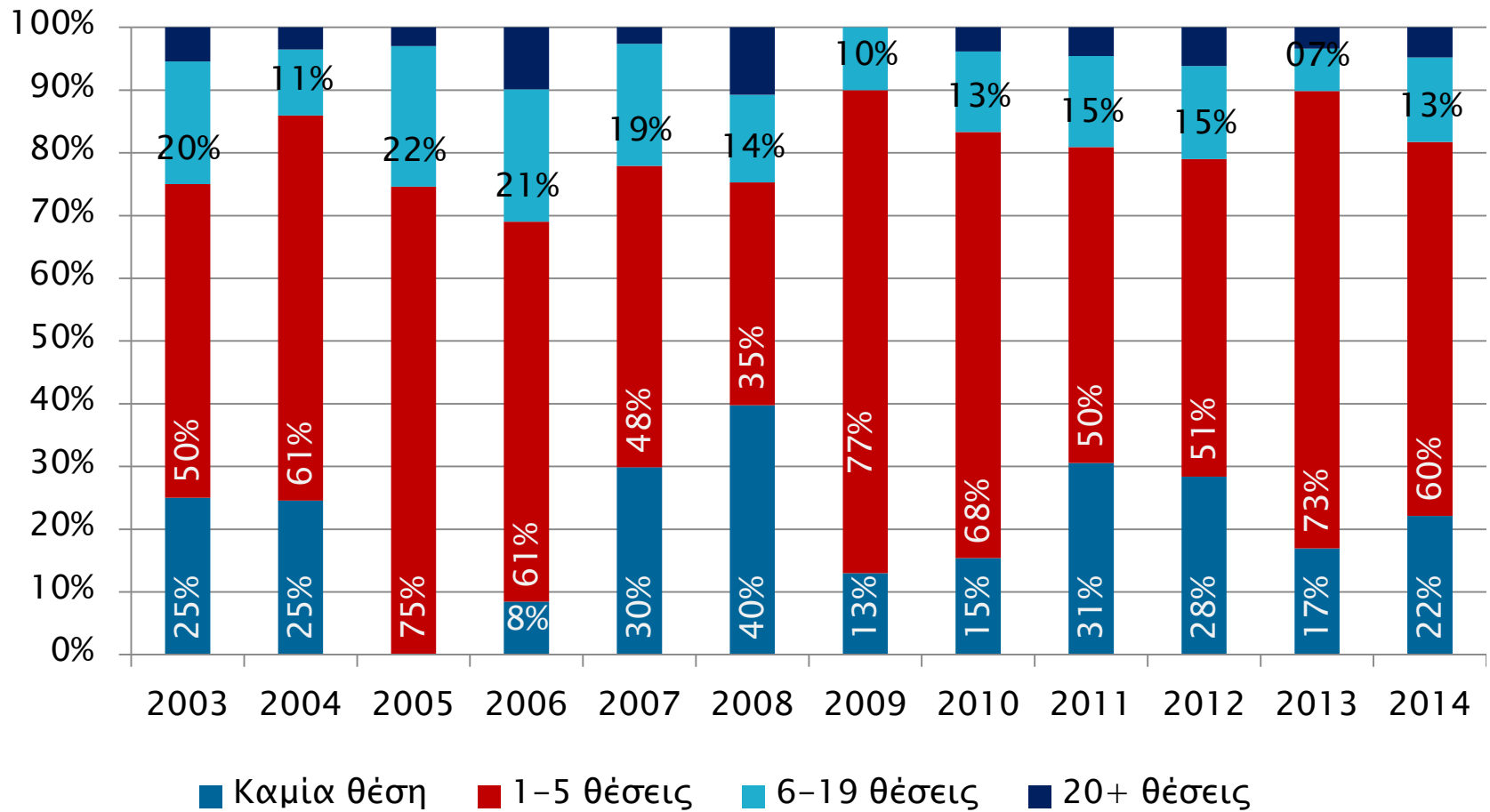
Και υποχώρηση της επιχειρηματικότητας ευκαιρίας

Καινοτομία και επιχειρηματικότητα αρχικών-σταδίων

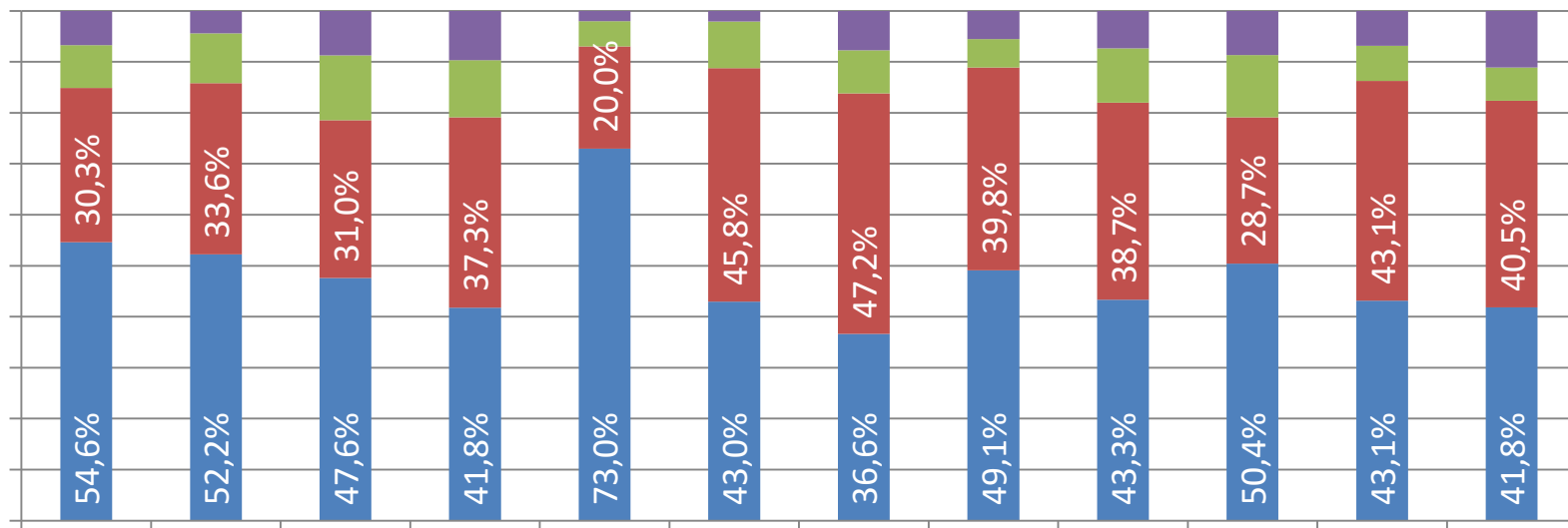

Αναπτυξιακή δυναμική και επιχειρηματικότητα αρχικών-σταδίων

Εξωστρέφεια και επιχειρηματικότητα αρχικών-σταδίων

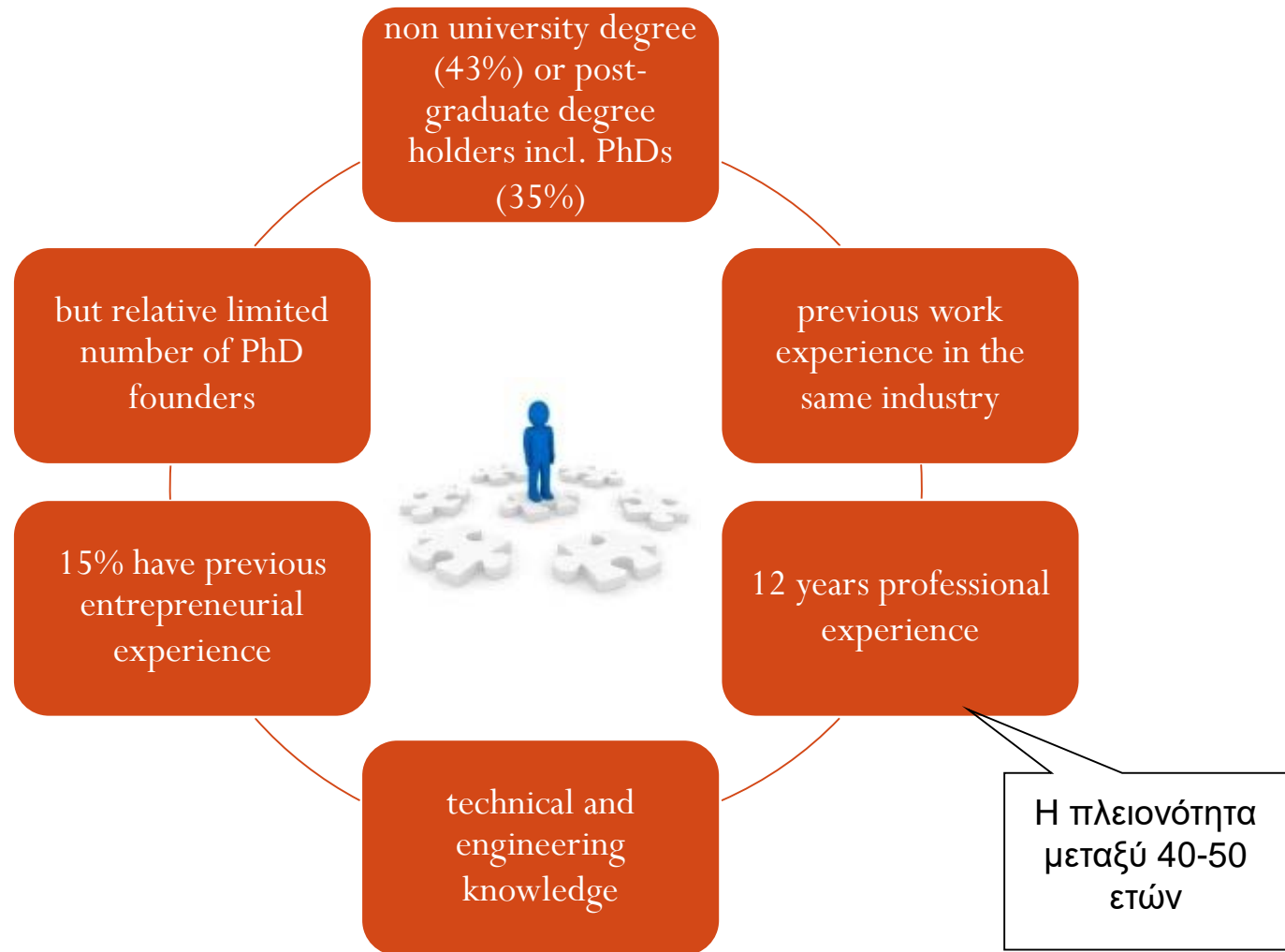
- 76%-100% των πελατών βρίσκονται στο εξωτερικό
- 26%-75% των πελατών βρίσκονται στο εξωτερικό
- 1 -25% των πελατών βρίσκονται στο εξωτερικό
- Μόνο εγχώριοι πελάτες

Νέα επιχειρηματικότητα (>3,5 έτη)

- Επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν την περίοδο **2001 σε 2007**
- Manufacturing (high – low), KIBS
- Έρευνα σε 4000 επιχειρήσεις σε 10 ευρωπαϊκές χώρες: Croatia, Czech Rep., Denmark, France, Germany, Greece, Italy, Portugal, Sweden, UK
- Τηλεφωνικές συνεντεύξεις με τους ιδρυτές

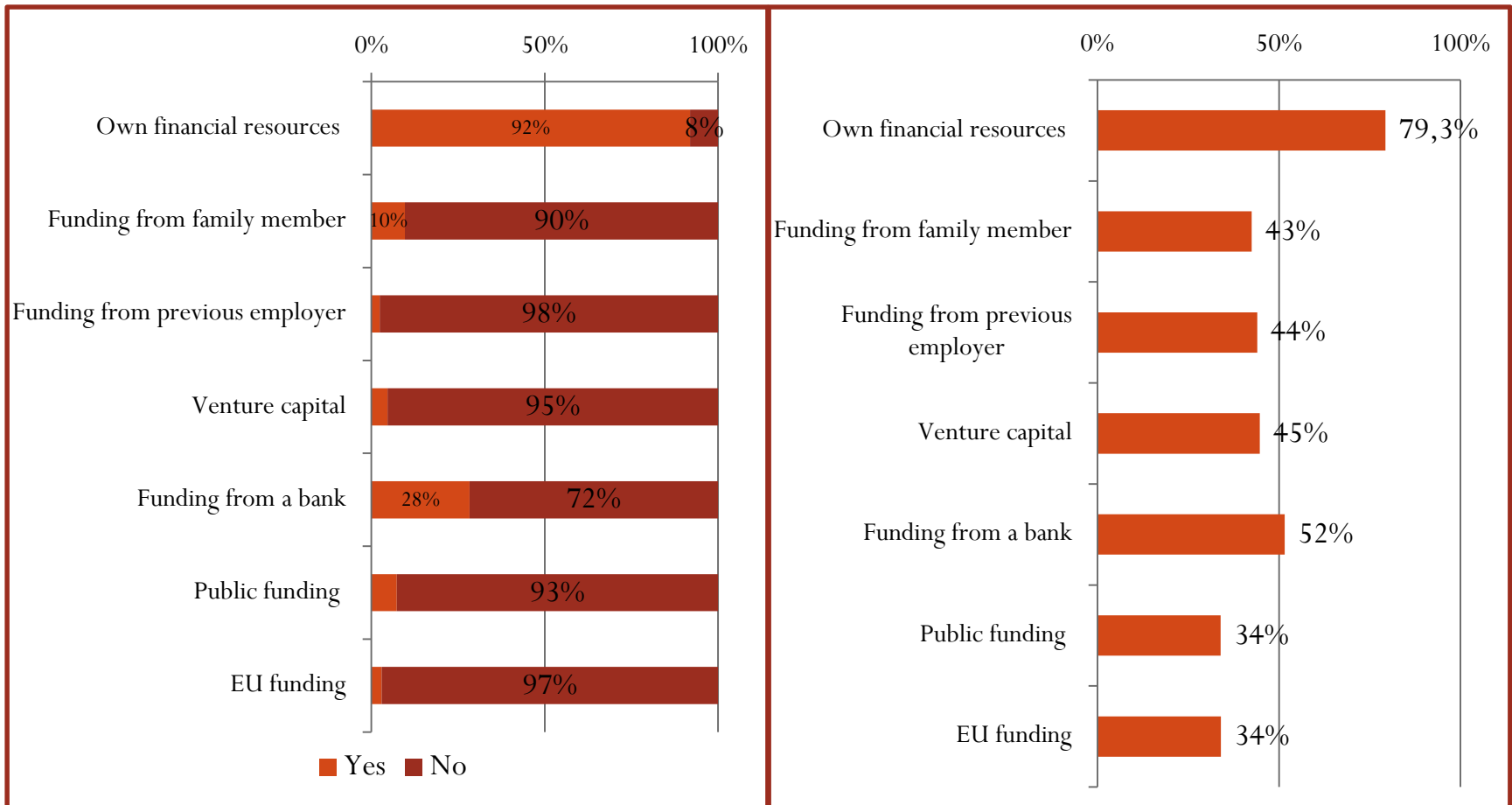
Πηγή: Υ. Caloghirou, A. Protogerou, A. Tsakanikas, “The AEGIS survey: a quantitative analysis of New Entrepreneurial Ventures in Europe” Chapter to the book: Dynamics of Knowledge-Intensive Entrepreneurship: Business Strategy and Public Policy Edited by Yannis Caloghirou, Franco Malerba, Maureen McKelvey, Slavo Radošević

Προφίλ Ιδρυτών

Πηγή: “The AEGIS survey: a quantitative analysis of New Entrepreneurial Ventures in Europe”

Χρηματοδότηση για έναρξη επιχείρησης: ~ 80% της επένδυσης από προσωπικές αποταμιεύσεις

Πηγή: “The AEGIS survey: a quantitative analysis of New Entrepreneurial Ventures in Europe”

Καθοριστικοί παράγοντες στη δημιουργία επιχείρησης

- Εργασιακή εμπειρία
- Γνώση της αγοράς, αλλά και τεχνικές γνώσεις
- Δίκτυα που δημιουργήθηκαν στην προηγούμενη καριέρα
- Χρηματοδότηση από προσωπικές πηγές

Καινοτομία και Εξωστρέφεια

- Δύο στις τρεις με καινοτομία προϊόντος ή/και καινοτομία διεργασίας
- Μία στις 8 με παγκόσμια καινοτομία
- “World-class KIE/ product innovators” σε “leader” economies (i.e. Denmark, Germany, and Sweden).
- Αρκετοί “followers” σε “follower” economies (France and UK)
- Χώρες με ισχυρή εσωτερική αγορά, ΔΕΝ είναι ιδιαίτερα εξωστρεφείς
- Knowledge Intensive Entrepreneurship και σε παραδοσιακούς κλάδους

Ελλάδα: Δεν είμαστε ειδική περίπτωση!

Έρευνα για την επιχειρηματικότητα των νέων αποφοιτών ΕΜΠ

- **Διεξαγωγή της έρευνας:** Ιανουάριος – Μάιος 2015
- **Πληθυσμός:** 14055 απόφοιτοι ΕΜΠ
  - **13113** διπλωματούχοι μηχανικοί από 8 σχολές που πήραν άδεια άσκησης επαγγέλματος από το ΤΕΕ μεταξύ 2000 και 2010
  - **942** απόφοιτοι ΣΕΜΦΕ που πήραν πτυχίο μεταξύ 2004 και 2010
- **Δείγμα:** 1429 απόφοιτοι ΕΜΠ
  - **Τυχαία στρωματοποιημένη δειγματοληψία** βάσει της ειδικότητας

Το 1/3 των αποφοίτων 2000- 2010 εκδηλώνει επιχειρηματική δραστηριότητα
 Οι «κατασκευαστικές» ειδικότητες συγκεντρώνουν διαχρονικά τα υψηλότερα ποσοστά ανάληψης επιχειρηματικής δράσης

Επιχειρηματικότητα (% ανά σχολή)

Σχολή	1991-1995	1996-2001	2000-2010
Αρχιτεκτόνων μηχανικών	56,4	46,6	65,6
Πολιτικών μηχανικών	39,3	35,3	50,0
Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικοί	27,1	27,9	46,2
Μηχανολόγων Μηχανικών	32,3	16,1	32,0
Μηχανικών Μεταλλείων Μεταλλουργών	14,3	17,6	19,5
Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών	12,5	13,7	17,6
Ναυπηγών Μηχανολόγων Μηχανικών	--	22,9	15,0
Εφαρμοσμένων Μαθηματικών & Φυσικών Επιστημών	--	--	14,3
Χημικών Μηχανικών	13	9,8	9,4
Σύνολο ΕΜΠ	28,0	24,1	32,5

Αλλά και 1 στους 5 αποφοίτους που έχουν εκδηλώσει επιχειρηματικότητα συνεχίζει την οικογενειακή επιχείρηση

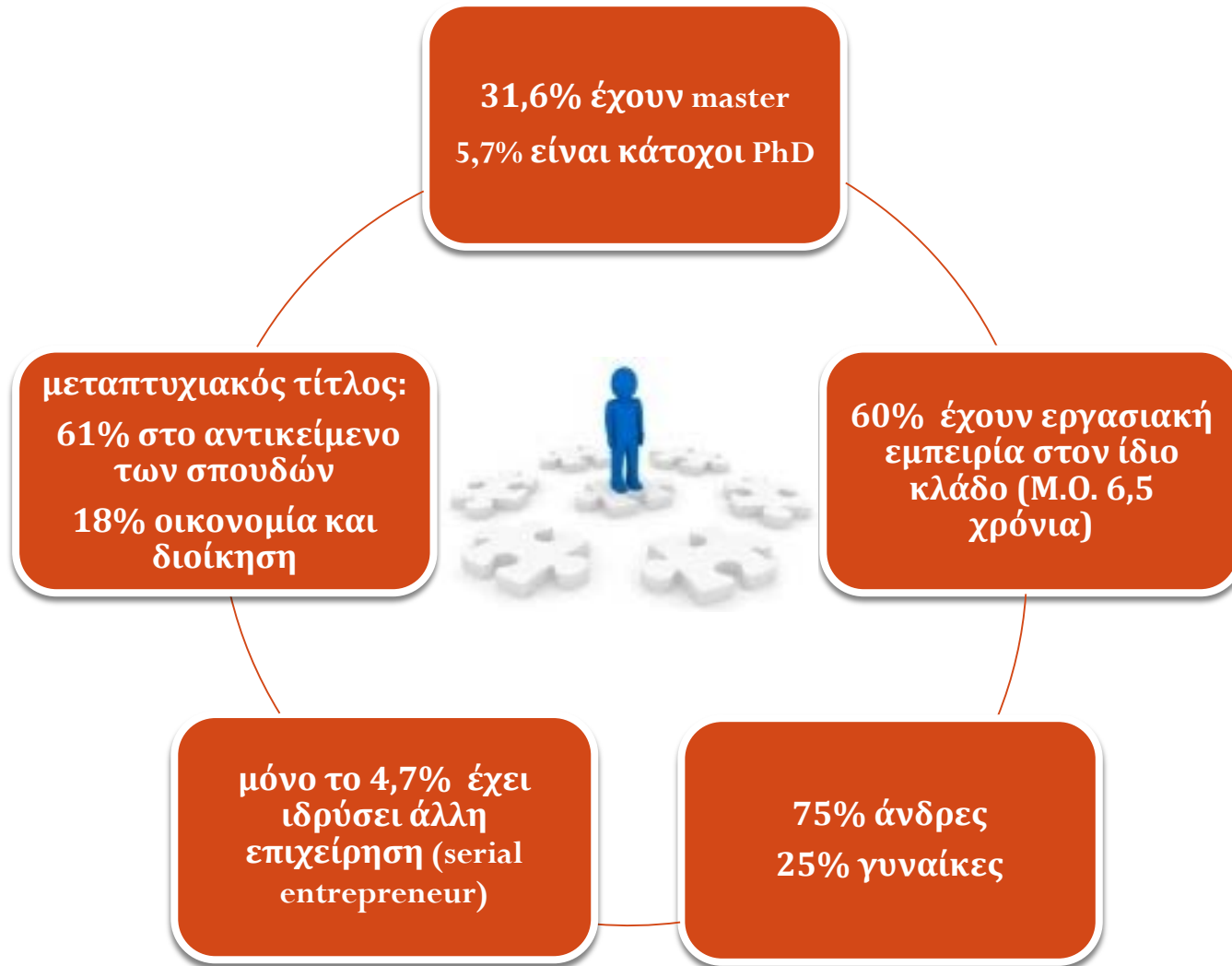

Οι «κατασκευαστικές» ειδικότητες συγκεντρώνουν τα υψηλότερα ποσοστά ανάληψης επιχειρηματικής δράσης

Κατανομή ειδικοτήτων στο σύνολο των επιχειρηματιών

Ειδικότητες	#	%
ΑΡΧ. ΜΗΧ.	124	26,7
ΗΜΜΥ	49	10,5
ΜΕΤ. ΜΗΧ.	17	3,7
ΜΗΧ. ΜΗΧ.	63	13,5
ΝΑΥΠ. ΜΗΧ.	9	1,9
ΠΟΛ. ΜΗΧ.	126	27,1
ΣΕΜΦΕ	13	2,8
ΤΟΠ. ΜΗΧ.	48	10,3
ΧΗΜ. ΜΗΧ.	16	3,4
Σύνολο	465	100,0

1α χαρακτηριστικά του επιχειρηματία μηχανικού

Χαρακτηριστικά επιχειρήσεων

- Ιδρυτική ομάδα: κατά μέσο όρο από 2 άτομα
  - Πολύ μικρή συμμετοχή γυναικών στην ιδρυτική ομάδα
- Πηγές χρηματοδότησης για ίδρυση επιχείρησης: 76% κατά μ.ο. προέρχεται κυρίως από ίδιους πόρους
- 4 στις 10 επιχειρήσεις καινοτομούν, πολύ λίγες προστατεύουν με κάποιον τρόπο την καινοτομία τους
- 2 στις 10 επιχειρήσεις εμφανίζουν κάποιου είδους εξαγωγική δραστηριότητα

Μεγαλύτερες επιχειρήσεις: καλύτερες εξαγωγικές και καινοτομικές επιδόσεις

Ποσοστό των πωλήσεων (τελευταία διετία) 2013-2014
Διεθνή αγορά

N=398 14,1%

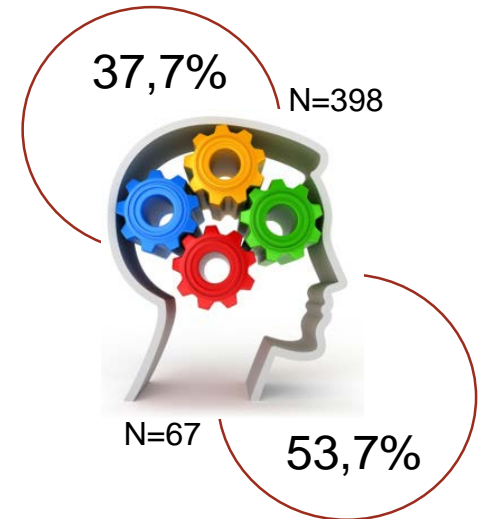

N=67 49,3%

- Ο κυριότερος πελάτης για το **58%** των μεγάλων επιχειρήσεων είναι άλλες επιχειρήσεις (**B2B**), ενώ, το ίδιο ισχύει μόνο για το **39%** των υπόλοιπων

Καινοτομία

- Πάνω από το **50%** των μεγάλων επιχειρήσεων έχουν εισαγάγει νέα ή βελτιωμένα προϊόντα/υπηρεσίες τα τελευταία 2 χρόνια

Οι επιχειρήσεις μηχανικών με PhD εμφανίζουν καλύτερες εξαγωγικές και καινοτομικές επιδόσεις

Καινοτομία

11 στις 26 επιχειρήσεις έχουν εισάγει νέα ή βελτιωμένα προϊόντα τα τελευταία 2 χρόνια (42,3%)

Πελάτες

Κυριότερος πελάτης άλλες επιχειρήσεις (17 στους 26) (68%)

Οι 9 στις 26 επιχειρήσεις των κατόχων PhD εμφανίζουν εξαγωγική συμπεριφορά (34,6%) (έναντι του 19% του συνόλου των 465 επιχειρήσεων)

Από τις 9 επιχειρήσεις με πατέντες επί του συνόλου του δείγματος, οι 4 έχουν στην ιδρυτική τους ομάδα έναν κάτοχο ε PhD

Πατέντες

Εξαγωγική Δραστηριότητα

Και οι καθιερωμένες επιχειρήσεις;

Ταξινόμηση: Καινοτομικές επιδόσεις

	Καινοτομία Προϊόντος	Καινοτομία Διαδικασίας	Οργανωσιακή Καινοτομία	2013	2011
Κατηγορία Α: υψηλής έντασης καινοτομίας	√	√	√/-	13,6%	21,9%
Κατηγορία Β: μέτριας έντασης καινοτομίας	√ - √ -	- √ - √ -	√ √ - - √	42,2%	48,6%
Κατηγορία Γ: χαμηλής έντασης καινοτομίας	-	-	-	44,2%	29,5%

Πηγή: έρευνα στις 2000 μεγαλύτερες επιχειρήσεις της χώρας, IOBE – ΕΒΕΠ/ΕΜΠ για λογαριασμό του ΣΕΒ

Σημαντικές υστερήσεις σε E&A και δύσκολη καινοτομία

- Αν και 29% δήλωσε ότι πραγματοποιεί δαπάνες για E&A, μόνο 19,5% (κυρίως οι μεγαλύτερες) διαθέτει τμήμα E&A
- Περιορισμένη συμμετοχή επιχειρήσεων σε ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα: μόλις 10% συμμετείχε σε κάποιο έργο την τελευταία διετία (5 επιχειρήσεις το 40% αυτών)
  - Περιορισμένη όχι μόνο ιδιωτική, αλλά και συνεργατική έρευνα
- Μόλις 4% των επιχειρήσεων έχουν την τελευταία διετία υποβάλλει ή προετοιμάζονται να υποβάλουν αίτηση για πατέντες στο εξωτερικό
  - Πρόκειται για συστηματικούς «παίκτες»: αναλογούν 4,8 πατέντες ανά επιχείρηση

Μικρός πυρήνας επιχειρήσεων – κυρίως μεγαλύτερες και μεταποιητικές - που διαθέτει τις ερευνητικές υποδομές και την απαιτούμενη τεχνογνωσία, ώστε να μετουσιώνει τη νέα γνώση και τις ερευνητικές επιδόσεις σε πατέντες

Βασικές συσχετίσεις: μέγεθος, καινοτομία και εξαγωγές και προσδιοριστικοί παράγοντες της οικονομικής επίδοσης

- Το μέγεθος των επιχειρήσεων καθοριστικό... στην καινοτομική επίδοση κάθε τύπου, στις εξαγωγές, στις επενδύσεις, στο βαθμό αντοχής στην οικονομική κρίση, κτλ
- Οι καινοτομίες στηρίζουν τις εξαγωγές. Βασική προϋπόθεση όμως για καινοτομία :
  - Αυξημένες τεχνολογικές ικανότητες
  - Διοίκηση ολικής ποιότητας, πιστοποίηση ποιότητας
  - Ικανό προσωπικό που αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και ρίσκο
  - Θεσμοθετημένες διαδικασίες ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού
  - Συνεργασίες με φορείς έρευνας, συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα
- Το κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό έχει άμεση σχέση με θετικές επιδόσεις στο πλήρες φάσμα λειτουργιών των επιχειρήσεων
  - Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό - προγράμματα εκπαίδευσης

Εξωστρέφεια...

- Όμως: η εξωστρέφεια δεν είναι εύκολη
  - Απαιτείται γνώση των αγορών, ποιότητα, ευελιξία, τεχνολογικές ικανότητες και ισχυρό ανθρώπινο κεφάλαιο
  - Χρειάζονται επενδύσεις σε τεχνολογία, σύγχρονο εξοπλισμό και «δύσκολη» καινοτομία ώστε να εστιάσουμε σε νησίδες αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο
  - Υπέρβαση κλασσικών κλαδικών ορίων: ανάπτυξη συνεργειών και στρατηγικών κινήσεων παραγωγικών και ερευνητικών φορέων σε μια ευρύτερη αλυσίδα αξίας που διατρέχει, αλληλοσυμπληρούμενους κλάδους της οικονομίας

Συνεπώς: δε διαφέρουν ιδιαίτερα οι νέες ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με άλλες χώρες

Διαφέρουμε όμως στα χαρακτηριστικά και στους όρους λειτουργίας της στην καθιερωμένη επιχειρηματικότητα: λίγες μεγάλες, υποτονική, εύκολη καινοτομία

Πολιτικές για την επιχειρηματικότητα

- Δεν υπάρχει ΜΙΑ πολιτική για την επιχειρηματικότητα (ετερογένεια φαινομένου επιχειρηματικότητας): Δυσκολία γενικεύσεων και συνταγών
- Είναι διαφορετικό η επιχειρηματική πολιτική και η πολιτική για ΜΜΕ: απαιτείται σύστημα πολιτικών και όχι απλά παραδοσιακές πολιτικές για τις ΜΜΕ .

Πολιτικές για start ups (early, infant, baby, new)

Πολιτικές για υφιστάμενες πολύ μικρές και μικρές

Πολιτικές για υφιστάμενες μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις

Άρα τι πολιτικές για start ups?

- Διαμόρφωση κουλτούρας επιχειρηματικότητας
- Δεν αρκεί απλώς ποσοτική επιχειρηματικότητα: Δεν θα γίνουν όλοι επιχειρηματίες! (ούτε χρειάζεται αν δεν έχουν ποιοτικά χαρακτηριστικά)
- Αλλά πρέπει να δοθεί ένα σήμα, ώστε να δημιουργηθεί μια κρίσιμη μάζα από δυνητικούς νικητές
- Πρέπει οι πολιτικές να δημιουργούν κίνητρα για ανάπτυξη αυτών των ποιοτικών χαρακτηριστικών
- Αλλιώς απλώς λύνεις το βιοποριστικό πρόβλημα κάποιων ανθρώπων: σημαντικό, αλλά όχι πολλαπλασιαστικό
- Δύσκολος ο εντοπισμός: το πρόβλημα των γαζελών είναι ότι διαπιστώνεις την ύπαρξή τους, όταν ...αρχίσουν «να τρέχουν»

Πολιτικές για την ποιοτική επιχειρηματικότητα (επιχειρηματικότητα που βασίζεται στη γνώση, ΕβΓ)

- Οι επενδύσεις για παραγωγή νέας ή βελτιωμένης γνώσης (μεγάλες επενδύσεις σε E&A) **δεν οδηγούν αυτομάτως** στην καινοτομία και την οικονομική μεγέθυνση
  - ΔΕΝ είναι απλώς θέμα εισροών
- Ενεργοποίηση, προσανατολισμός, πρόγραμμα σπουδών/βιωματική εκπαίδευση (εξοικείωση με την αγορά και την επιχείρηση), νοοτροπία/ τρόπος προσέγγισης των θεμάτων, περιβάλλον δημιουργικότητας.
  - Αλλαγή mindset στους νέους ως προς την επιχειρηματικότητα
- Δημιουργία φυτωρίου: αρχικό coaching (ΜοΚΕ και συνεργάτες): προετοιμασία αποφοίτων για το χτίσιμο των ικανοτήτων και δεξιοτήτων να αναπτύσσουν ένα action plan

Δομές υποστήριξης: εκκολαπτήρια, co working spaces, Δομές στήριξης επιχειρηματικότητας

Τέσσερις αρχέτυποι (carayannis et al. 2005)

- Regional incubators (τοπικοί πόλοι)
- University incubators (ΜοΚΕ, Δομές)
- Independent commercial incubators (ekkinisi Lab, ΘΕΑ)
- Company internal incubators (Iqbility)
- Virtual incubators (~δίκτυα)

Στόχοι: Υπηρεσίες σε διάφορες φάσεις, με στόχο την επιτάχυνση της επιχειρηματικής ανάπτυξης και τη μείωση κάποιων βαθμών αβεβαιότητας

Όχι χρηματοδότηση

Κουλτούρα επιχειρηματικότητας

ΥΠΕΡΠΡΟΣΦΟΡΑ στις αναπτυγμένες χώρες!

Το ζήτημα του μεγέθους: ανάγκη για bottom up συνθέσεις και συνεργασίες

- Bloom & Van Reenen (2006): οι μικρές εταιρείες είναι λιγότερο παραγωγικές από τις μεγάλες, επειδή έχουν χαμηλότερο επίπεδο management και υπόκεινται σε μια «επαρχιώτικη» οικογενειακή ευνοιοκρατία: έχουν συνήθως: χαμηλότερους μέσους μισθούς, λιγότερους ειδικευμένους εργαζόμενους, λιγότερες δράσεις κατάρτισης
- Στήριξη επιχειρήσεων που διαθέτουν τους πόρους και τις δυνατότητες να είναι εξωστρεφείς και καινοτόμοι
- Αύξηση μέσου μεγέθους, μέσω δικτύωσης και συνεργασιών σε όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας (οικοσύστημα): προσέγγιση που προσφέρει αμφίπλευρη εποπτεία κάθε κλάδου με τους συμπληρωματικούς και διαστέλλει τεχνητά το μικρό μέσο μέγεθος:
  - κοινός προσανατολισμός που αμβλύνει τις υστερήσεις που δημιουργεί το μικρό μέγεθος και διευκολύνει οικονομίες κλίμακας / σκοπού

Σας ευχαριστώ πολύ!

Για την επικοινωνία:

Άγγελος Τσακανίκας

atsaka@central.ntua.gr